

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek door middel van een
oppervlaktekartering aan de Koestraat te
Koningsbosch, gemeente Echt-Susteren
(L)**

A.J. Wullink

ARC-Rapporten 2010-54

Geldermalsen
2010
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van een oppervlaktekartering aan de Koestraat te Koningsbosch, gemeente Echt-Susteren (L)

ARC-Rapporten 2010-54
ARC-Projectcode 2010/052

Tekst
A.J. Wullink
Afbeeldingen
A.J. Wullink
Redactie
A.J. Wullink

Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Geldermalsen, 2010

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

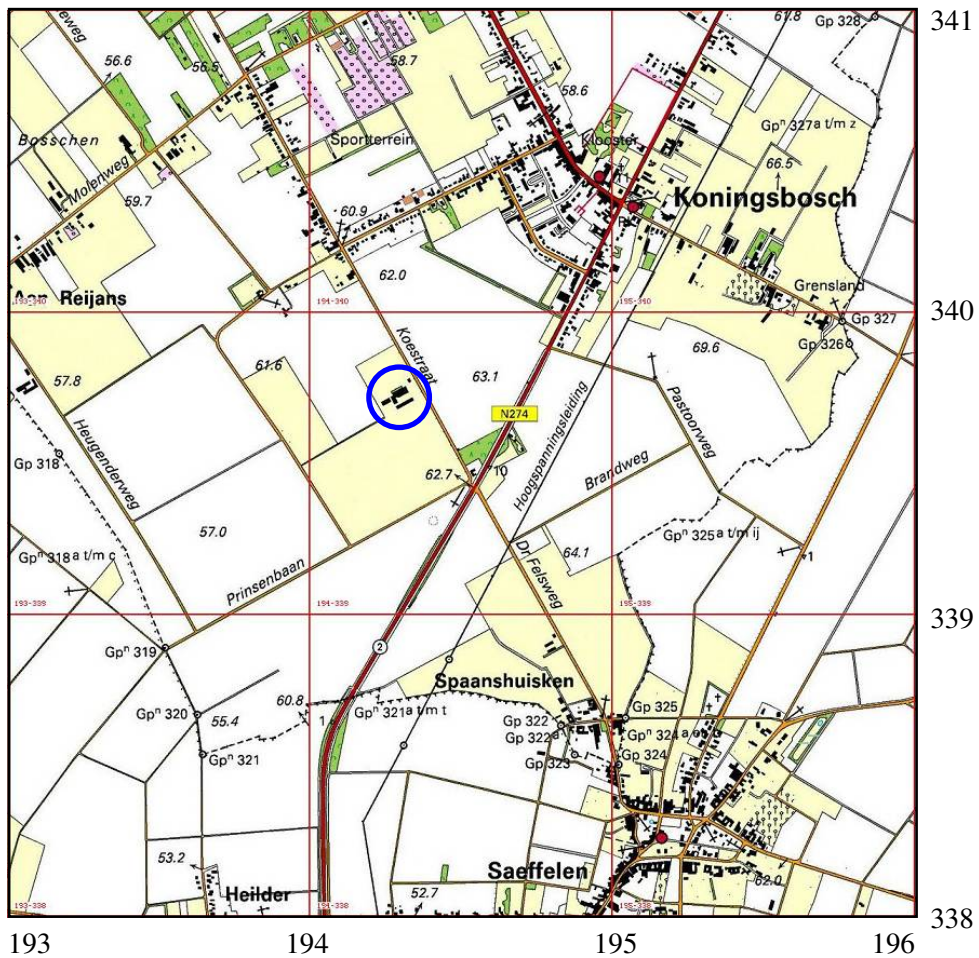
Projectnaam	Koningsbosch, Koestraat 3
Projectcode	2010/052
CIS-code	39937
Projectleider	drs. A.J. Wullink
Contact	0345-620101, a.j.wullink@arcbv.nl
Opdrachtgever	Econsultancy Swalmen, drs. M. Stiekema
Contact	0475-504961, stiekema@econsultancy.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Echt-Susteren
Contact	0475-478478
Toetsing	Grontmij, drs. J.J.G. Geraeds
Contact	jack.geraeds@grontmij.nl

Locatiegegevens

Toponiem	Koestraat 3
Plaats	Koningsbosch
Gemeente	Echt-Susteren
Provincie	Limburg
Kaartblad	68 E
RD-coördinaten	N: 194323/339822 O: 194385/339708 Z: 194259/339639 W: 194189/339754
Oppervlakte	Ca. 0,75 ha

Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Schimmert, leem (loess) (Bx7)
Geomorfologie	Plateauterras, bedekt met loess (6E6)
Bodem	Radebrikgrond, bestaande uit zandige leem (BLd5)
Historische situatie	Het Echterbosch is reeds sinds de Vroege Middeleeuwen in persoonlijk bezit geweest. Het dorp Koningsbosch wordt in het in de 18e eeuw voor het eerst vermeld. In 1720 werd 100 hectare van het Koningsbosch als akkerland uitgegeven aan het dorp Saeffelen, nadat dit in 1684 door een grote bosbrand werd getroffen. Het plangebied bevindt zich binnen dit oude akkergebied en is tot de jaren '80 van de 20e eeuw in gebruik geweest als akkerland. Sindsdien is het plangebied voornamelijk gebruikt als grasland.
Archeologische verwachting	In het hele plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. De kans op het voorkomen van de resten is landschappelijk gezien middelhoog tot hoog.

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van Econsultancy uit Boxmeer heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van een oppervlaktekartering uitgevoerd aan de Koestraat 3 te Koningsbosch in de gemeente Echt-Susteren (afb. 1). Aanleiding tot dit onderzoek vormt de uitbreiding van het bestaande agrarische bouwblok met in totaal circa 7.500 m². Hierbij zal een gebied met een oppervlakte van circa 3300 m² worden bebouwd. De zuidelijke uitbreiding van het agrarisch bouwblok betreft de aanleg van twee sleufsilos waarvan de aanlegdiepte circa 0,5 m –mv zal bedragen. De noordelijke uitbreiding betreft de bouw van een ligboxenstal en een mestsilos waarvan de aanlegdiepte circa 1,5 m –mv zal bedragen. Hiervoor dient een bestemmingsplanwijziging plaats te hebben. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden.¹ De oppervlaktekartering is uitgevoerd op 1 maart 2010 door drs. A.J. Wullink van ARC bv en drs. M. Stiekema van Econsultancy. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1).²

1.2 Onderzoeksgeschiedenis

In november 2009 is een bureau-onderzoek verricht door Econsultancy (Stiekema 2009).

Volgens het bureau-onderzoek ligt de onderzoekslocatie op een relatief hoog gelegen Rijn-terras, het Rothem 2-terras, uit het Elsterien/Holsteinien. Op dit rivierterras is tijdens de laatste twee glacials, het Saalien en Weichselien een pakket loess afgezet (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Schimmert). In het Holocene is in de loess een radebrikgrond tot ontwikkeling gekomen. In de nabije omgeving van de onderzoekslocatie, op het terras, zijn diverse vondsten uit het Neolithicum en de IJzertijd gedaan. Ook is op 750 m ten noordoosten van de locatie een proefsleuvenonderzoek verricht waarbij nederzettingssporen uit de IJzertijd zijn aangetroffen. Verder zijn in de omgeving enkele aardewerkfragmenten uit de Romeinse Tijd aangetroffen. Op basis van de vondsten uit de omgeving wordt gesteld dat de trefkans voor resten uit het Neolithicum en de IJzertijd hoog is en voor de overige periodes middelhoog. Archeologische resten worden direct onder de bouwvoor verwacht. In de Middeleeuwen maakte de onderzoekslocatie deel uit van het Echterbosch. Na een bosbrand in de 17e eeuw werd rond 1720 een deel van het bos, waarbinnen de onderzoekslocatie is gelegen, ontgonnen en in gebruik genomen als akkerland. In de jaren 1980 werd het huidige agrarische bedrijf gerealiseerd. Het onbebouwde deel is sindsdien in gebruik als grasland.

In december 2009 werd, aansluitend op het bureau-onderzoek, een verkennend inventariserend veldonderzoek door middel van boringen uitgevoerd door ARC bv (Wullink & Stiekema 2009).

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

Uit het verkennend booronderzoek is gebleken dat de locatie inderdaad op een door loess afgedekt Rijn-terras ligt. In het afdekkende loesspakket is een radebrikgrond gevormd. De bodem is grotendeels onverstoord. Geconcludeerd is dat de archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie middelhoog tot hoog blijft.

1.3 Doel van de oppervlaktekartering

De locatie ligt in de nabijheid van een nederzettingsterrein uit de IJzertijd, 750 m ten noordoosten van de locatie. Van deze nederzetting wordt verwacht dat deze in zuidelijke richting, dus richting de onderzoekslocatie door loopt. Dit gegeven gekoppeld aan de middelhoge tot hoge archeologische trefkans voor de locatie maakt het dus noodzakelijk om vervolgonderzoek uit te voeren om vast te stellen of er sprake is van een archeologische vindplaats die mogelijk kan worden gerelateerd aan de de IJzertijd-vindplaats in het noordoosten. Veel van de vondsten in de omgeving van de locatie zijn bij oppervlaktekarteringen gedaan. Op basis hiervan is in overleg met drs. J. Geraeds, adviseur van de gemeente Echt-Susteren, besloten om dit vervolg onderzoek uit te voeren door middel van een oppervlaktekartering. Het doel van deze oppervlaktekartering is om te bepalen of de onderzoekslocatie mogelijk deel uit maakt van de nabijgelegen IJzertijd-vindplaats.

1.4 Werkwijze

De onderzoekslocatie, die twee stroken ten noorden en zuiden van het erf van Koestraat 3 betreft, maakt deel uit van een weiland. Voorafgaand aan de oppervlaktekartering zijn de betreffende stroken geploegd en geëgd. Daarna heeft te terrein enkele weken braakgelegen, zodat het kon uitregenen. Door de vorst en sneeuwval in februari duurde het even, maar het weekend voorafgaand aan de oppervlaktekartering heeft het behoorlijk geregend (28 februari), waardoor de omstandigheden tijdens de veldkartering optimaal waren. De veldkartering werd uitgevoerd door beide stroken in banen van 4 m breed af te lopen en materiaal van de grond op te pikken. Wanneer een vondst werd, opgeraapt werden hierbij de RD-coördinaten met behulp van GPS bepaald. Andere vondsten binnen vijf meter van de genomen coördinaat werden onder het zelfde vondstnummer gemonsterd. Het vondstmateriaal is bestudeerd door vuursteenspecialist drs. J.R. Veldhuis en aardewerkspecialist drs. K.L.B. Bosma van ARC bv.

2 Resultaten oppervlaktekartering

De locatie van de vondsten is weergegeven in afbeelding 2 en 3. Een overzicht van de vondsten wordt gegeven in tabel 1.

Tijdens de oppervlaktekartering bleek dat op met name het zuidelijke deel van de locatie veel materiaal uit de de Nieuwe Tijd aanwezig was. Dit materiaal is selectief bemonsterd en door drs. K.L.B. Bosma van ARC bv bestudeerd. Het bleek voornamelijk om roodbakkerend aardewerk en steengoed te gaan, dat uit de 18e eeuw of later dateerde. Naast het aardewerk is er ook een enkel fragment bouwkeramiek uit de zelfde periode verzameld. Deze vondsten zijn te relateren

monster	RD-X	RD-Y	Aardewerk en bouwkeramiek	Datering	Vuur- en natuursteen	Datering
1	194365	339707	Roodbakkend	NT	–	
2	194319	339685	–	–	Natuursteen, onbewerkt	
3	194281	339666	Steengoed	NT	Natuursteen, onbewerkt	
4	194260	339649	Roodbakkend	NT	–	
5	194271	339655	Steengoed; Roodbakkend	NT	Vuursteen, onbewerkt	
6	194275	339657	Bouwkeramiek	NT	Vuursteen, afslag	NEOL-IJZ
7	194309	339673	–	–	Vuursteen, onbewerkt	
8	194356	339700	Steengoed	NT	–	
9	194370	339712	Roodbakkend; Faience	NT	Vuursteen, onbewerkt	
10	194356	339696	Roodbakkend	NT	Vuursteen, kerntje	BRONS-IJZ
11	194242	339743	Bouwkeramiek	NT	Vuursteen, onbewerkt	
12	194272	339760	Roodbakkend	NT	–	
13	194296	339782	Bouwkeramiek	NT	–	
14	194284	339769	Roodbakkend	NT	Vuursteen, afslag van een geslepen bijl	NEO
15	194242	339749	Roodbakkend	NT	–	
16	194215	339754	Roodbakkend	NT	Vuursteen, onbewerkt	

Tabel 1 Overzicht van de maaiveldvondsten.

aan de ontginning van het gebied na 1720. Het aardewerk is over het algemeen sterk verweerd.

Naast het aardewerk zijn ook een aantal fragmenten vuur- en natuursteen bevestigd. In drie gevallen bleek het volgens vuursteenspecialist drs. J.R. Veldhuis om bewerkt vuursteen te gaan. Ter plaatse van vondst 6 werd een afslag uit de periode Laat-Neolithicum-IJzertijd gevonden, bij vondst 10 een kerntje uit de Brons- of IJzertijd en bij vondst 14, op het noordelijke terreindeel, een afslag van een geslepen vuursteen bijl uit het Neolithicum.

Deze vuursteen vondsten zouden kunnen duiden op de aanwezigheid van één of meerdere vindplaatsen uit de periode Neolithicum-IJzertijd. Echter, het betreft slechts drie fragmenten die zowel qua ligging (verspreid) als qua ouderdom geen onderling verband lijken te hebben, waardoor het niet waarschijnlijk is dat het hier om een nederzettingsterrein gaat. Dit beeld wordt versterkt door het ontbreken van andere archeologische resten uit de zelfde periode. Op het nederzettingsterrein ten noordoosten van de locatie is bijvoorbeeld veel IJzertijd-aardewerk aangetroffen. Geconcludeerd wordt dan ook dat het hier waarschijnlijk om losse vondsten gaat.

3 Samenvatting en conclusie

Uit het bureau-onderzoek door econsultancy en het booronderzoek door ARC bv is gebleken dat de onderzoekslocatie op een relatief hoog gelegen Rijn-terras ligt, dat wordt afgedekt door een loesspakket, waarin zich een radebrikgrond heeft ontwikkeld. De bodemopbouw is grotendeels intact gebleken. In de nabije omgeving zijn veel vondsten uit het Neolithicum en de IJzertijd gedaan. Hierdoor is de archeologische verwachting voor beide periodes hoog te noemen. De verwachting voor de

overige periodes is middelhoog. Ten noordoosten van de onderzoekslocatie is een deel van een IJzertijd-nederzetting aangetroffen, die zich waarschijnlijk in de richting van de onderzoekslocatie heeft uitgestrekt. De onderzoekslocatie maakte in de Middeleeuwen en de Vroege Nieuwe Tijd deel uit van een bos dat in eigendom was van de landsheer. Pas na een bosbrand in de 17e eeuw is het gebied (weer) ontgonnen.

Om te onderzoeken of er mogelijk sprake is van een nederzettingsterrein binnen de onderzoekslocatie, is deze oppervlaktekartering uitgevoerd. De locatie is voorafgaand aan de kartering geploegd en geëgd en heeft daarna de gelegenheid gehad om uit te regenen, zodat de omstandigheden voor een oppervlaktekartering optimaal waren. Bij de oppervlaktekartering zijn vooral fragmenten aardewerk en bouwkeramiek aangetroffen, die stammen uit de tijd na de ontginning van het gebied, namelijk de 18e eeuw en later. Naast dit aardewerk zijn ook een drietal bewerkte stukken vuursteen aangetroffen, die stammen uit de periode Neolithicum–IJzertijd. Deze vondsten lijken qua ouderdom en ligging geen onderling verband te hebben. Evenmin is ander vondstmateriaal uit de zelfde periodes aangetroffen.

Geconcludeerd wordt dan ook dat er binnen de onderzoekslocatie geen sprake is van een nederzettingsterrein, maar dat het gevonden vuursteen losse vondsten betreft.

4 Aanbeveling

Tijdens de oppervlaktekartering zijn geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van een nederzettingsterrein binnen de onderzoekslocatie. Geadviseerd wordt dan ook om de onderzoekslocatie vrij te geven. De archeologische meldingsplicht blijft echter bestaan. Mochten er tijdens toekomstige graafwerkzaamheden archeologische resten worden waargenomen, dan dient dit onverwijld aan het bevoegd gezag, de gemeente Echt–Susteren, te worden gemeld. Het is aan het bevoegd gezag om de onderzoekslocatie definitief vrij te geven.

Literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.
- Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.
- Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.
- Stiekema, M., 2009. *Archeologisch bureauonderzoek Koestraat 3 te Koningsbosch in de gemeente Echt-Susteren (concept)*. Swalmen (Econsultancy-rapport 09091653).
- Wullink, A.J. & M. Stiekema, 2009. *Een archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de koestraat te Koningsbosch, gemeente Echt-Susteren (L)*. Geldermalsen (ARC-Rapporten 2009-247).

12-03-2010

194573 / 339931

Legenda

- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)

- 1 Aardewerk
- 6 Bouwkeramiek

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

194021 / 339480

Afbeelding 2 Locatie van aardewerk- en bouwkeramiekvondsten binnen de onderzoekslocatie (blauw omlijnd). Kaart: A.J. Wullink.

12-03-2010

194573 / 339931

Legenda

- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)
- 2 Onbewerkt vuur- en natuursteen
- 6 Bewerkt vuursteen

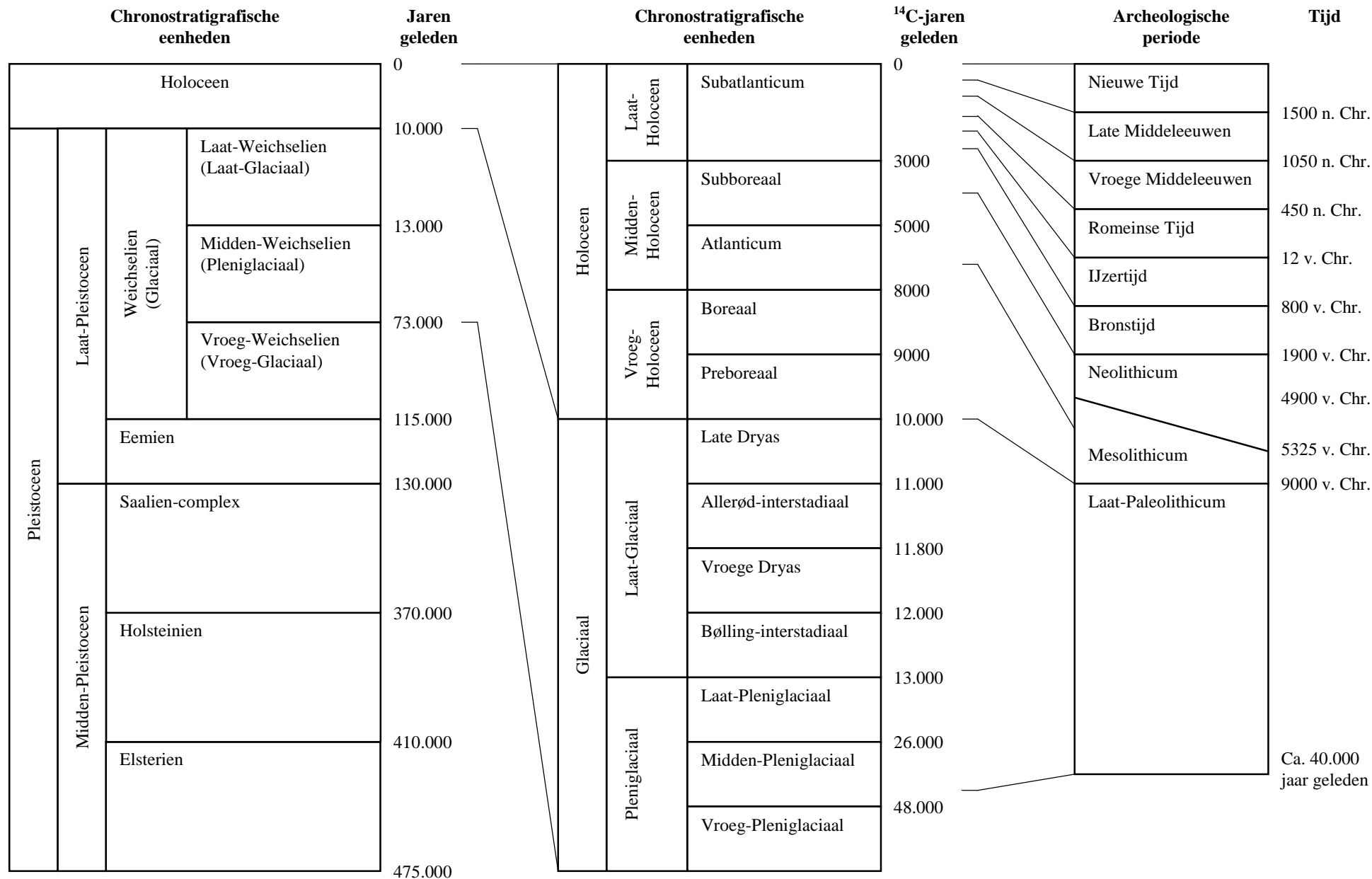

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

194021 / 339480

Afbeelding 3 Locatie van de vuur- en natuurstenvondsten binnen de onderzoekslocatie (blauw omlind). Kaart: A.J. Wullink.

Bijlage 1 Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.